

شماره جلسه: ۱۶۳ درس خارج فقه آیه الله نجفی رحمته الله علیه تاریخ: ۱۴۰۴/۰۲/۱۴ یکشنبه

مقرر: مصطفی اله دادی

موضوع عام: مسائل مستحدثه موضوع خاص: بورس و اوراق بهادار موضوع اخص: (۱۶)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فصل دوم: بورس از نگاهی دیگر

کلیات بورس

تعریف

بازار بورس نوعی بازار خرید و فروش و مبادله است و دارای نظام و مقررات خاص به خود می باشد. طبیعتاً هر بازاری برای خود مقرراتی دارد. حتی بازار دزدان و مال خران و بازار سیاه و بازار قاچاق هم دارای مقرراتی است.

در این بازار، (۱) سهام شرکت های سهامی (۲) انواع مختلف کالا (۳) خرید و فروش ارزهای مختلف (۴) اسناد و اوراق مالی دیگر - مثل چک و سفته - مبادله می شوند.

بسترهای سرمایه گذاری در بورس

همین بازار دارای بسترهای سرمایه گذاری است که گاهی آن را فرابورس می نامند. بسترهای سرمایه گذاری در این بازارها عبارت از موارد زیر است.

(۱) اوراق سهام؛ که نشان دهنده مالکیت صاحبان سهام است. هر سهام دار این شرکت سهامی عام یا خاص - مثل کارخانه یا هتل یا بانک یا کشتی یا هواپیما و غیره - سهمی را مالک است. غالباً این سهام ها به صورت سهام عادی عرضه و منتشر می شوند. در نقطه مقابل سهام عادی، گاهی اوراق سهام ممتاز وجود دارند که عرضه می شوند. ویژگی های امتیاز سهام گاهی در میزان سود و گاهی

در اولویت دریافت سود است.

۲) سایر اوراق بهادار: این اوراق را اوراق مالی می‌نامند. مثل اوراق اجاره، مرابحه، سلف، مشارکت، مضاربه، مزارعه، مساقات، جعاله، استصناع، خرید دین، اسناد خزانه - اوراق قرضه -، اوراق رهنی، اوراق قرض الحسنه و غیره.

۳) عرضه کالا و دارایی‌های پایه؛ مثل: محصولات کشاورزی مادر - گندم، پنبه، کنجاله و... یا فلزاتی مثل: آهن، فولاد، مس، روی، اورانیوم. یا فلزات گران قیمت مثل: طلا، نقره، پلاتین. یا کالاهای پتروشیمی مثل: نفت و مشتقات آن، پلی اتیلن و مشتقات آن که در این بستر عرضه می‌شوند.

۴) ارز کشورهای مختلف، مثل: دلار، ین، یورو، دینار، درهم، یوهان، روبل و...

قراردادهای بورسی

قراردادهایی که در بورس منعقد می‌شود از تنوع فراوانی برخوردار است و شامل معاملات مختلف و متعارف از جمله معاملات نقد، نسبه، سلم شده و آنها در بورس عرضه می‌شوند و نیز قراردادهای دیگری به نام قراردادهای آتی - فردایی (فیوچرز) - و قراردادهای اختیار معامله (آپشن). بحث در معاملات معهود مثل نقد و نسبه و سلم و ضوابط و مقررات و احکام آن در گذشته بیان شد ولی بحث در معاملات و قراردادهای دیگر نیازمند بررسی است.

محدوده اختیارات سهامداران

هر سهامدار نسبت به سهامش اختیاراتی در چارچوب قانون دارد. یعنی وقتی کسی در بورس سهامی را بخرد، اختیار قانونی او بر این سهام اندازه و میزان محدودی است. کسی که سهام می‌خرد به طور مشاع با دیگر سهامداران شریک می‌شود. در این صورت بر اساس قوانین شرکت‌های سهامی و اساسنامه داخلی شرکت عمل می‌شود. یک شرکت، سهامی خود را در اختیار هیئت مدیره‌ای قرار می‌دهد که از دل مجمع عمومی شرکت انتخاب می‌شوند. این رأی‌گیری به تناسب سهام هر کسی انجام می‌شود. هیئت مدیره مدیرعامل را انتخاب می‌کند و سپس آنها به وسیله اذن یا وکالتی که از اعضا دارند مطابق با اساسنامه، سرمایه شرکت را به فعالیت اقتصادی مورد نظر وارد کرده و آن را به سودآوری می‌رساند و سود یا زیان حاصل را بین سهامداران به نسبت سهامشان و طبق ضوابط تقسیم می‌کنند.

برخی از تصمیمات شرکت سهامی در هیئت مدیره و برخی دیگر از آنها در مجمع عمومی سهامداران اتخاذ می‌شود. مدیر عامل مجری سیاست‌های مجمع عمومی یا هیئت مدیره است و هر سهامداری نسبت به تعداد سهامش حق رأی در مجمع عمومی را دارد. مثلاً پیشنهاد ادغام شرکت در شرکت دیگر یا تغییر نمودار سازمانی شرکت یا تغییر سرمایه شرکت یا انتشار سهام جایزه و هر نوع تغییر در اساسنامه شرکت و امور دیگر قابل دسترسی با اکثریت آرای صاحبان سهام است.